

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 8.7.2008
SEK(2008) 2226

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

pridedama

Pasiūlymas

TARYBOS REGLAMENTAS, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 1290/2005 dėl bendrosios žemės ūkio politikos finansavimo ir (EB) Nr. 1234/2007, nustatantis bendrą žemės ūkio rinkų organizavimą ir konkrečias tam tikriems žemės ūkio produktams taikomas nuostatas („Bendras bendro žemės ūkio rinkų organizavimo reglamentas“), vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programai sukurti

Poveikio vertinimo santrauka

{COM(2008) 442 galutinis}
{SEC(2008) 2225}

1. KODĖL REIKALINGA VAISIŲ VARTOJIMO SKATINIMO MOKYKLOSE PROGRAMA?

2007 m. rugsėjo mėn. Europos Sąjunga patvirtino vaisių ir daržovių sektoriuje taikomos tvarkos reformą, kuria siekiama užtikrinti, kad nebemažėtų vaisių ir daržovių vartojimas.

Tvirtindama reformą Taryba paragino Komisiją, kad ši, „atsižvelgdama į labai smarkiai išaugusį moksleivių nutukimą [...] kuo greičiau pateiktų vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programos pasiūlymą, remdamasi naudos, praktiškumo ir susijusių administracinių išlaidų poveikio vertinimu.“

Komisijos Baltojoje knygoje dėl Europos strategijos su mityba, atsvariu ir nutukimu susijusioms sveikatos problemoms spręsti skatinama vartoti vaisius ir daržoves sveikai mitybai užtikrinti bei raginama imtis nuoseklių veiksmų Europos mastu. Joje sakoma, kad „vaisių vartojimo skatinimo mokyklose schema būtų svarbus žingsnis reikiama linkme“.

Savo 2008 m. ES bendrojo biudžeto projekto ataskaitoje Europos Parlamentas „dar kartą pabrėžia, kad yra tvirtai pasiryžęs užtikrinti pakankamai lėšų mokykloms aprūpinti vaisiais ir daržovėmis“ ir „ragina Komisiją pateikti su tuo susijusį teisės akto pasiūlymą...“.

• Mažėjantis vartojimas

Pastaraisiais metais vaisių ir daržovių vartojimas ES vis mažėja. Kadangi daugelis vaisių ir daržovių greitai genda, susidaro daug atliekų; sunku apskaičiuoti, kiek vienas asmuo suvartoja vaisių ir daržovių, todėl vartojimas apytikriai apskaičiuojamas remiantis gamybos ir prekybos duomenimis.

Manoma, kad vidutiniškai ES-27 2006 m. vienas asmuo per dieną suvartodavo apie 380 g vaisių ir daržovių; jeigu taip tęsis ir toliau, tai iki 2010 m. per dieną suvartojamų vaisių ir daržovių kiekis sumažės iki 360 g. Šie duomenys rodo gyventojų vaisių suvartojimą nepriklausomai nuo amžiaus.

Įvairiose valstybėse narėse suvartojami vaisių ir daržovių kiekiai labai skiriasi. Apskritai, pagrindinėse valstybėse narėse gamintojose suvartojama daugiau, bet netgi Viduržemio jūros šalyse pastaruoju metu pastebima neigiama tendencija. Ypač didelį nerimą kelia vaikų mityba. Jaunimo valgymo įpročiai labai pasikeitė, kadangi suvartojama žymiai mažiau vaisių ir daržovių nei anksčiau. Vienas iš veiksnių, lemiančių, kad vaikai vartoja mažai vaisių ir daržovių, yra akivaizdus produktų trūkumas.

Todėl daugelis europiečių, visų pirma vaikų, nesilaiko Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijos – per dieną suvalgyti bent 400 g vaisių ir daržovių.

• Sveikatos klausimas

ES daugėja svorio ir nutukimo problemų – ypač nuo to kenčia vaikai: manoma, kad 22 milijonai vaikų turi atsvario; 5,1 milijono iš jų yra nutukę (ES-25). Manoma, kad nutukusių vaikų daugės po 400 000 per metus, o tai sukels daug sveikatos, psichologinių ir socialinių problemų, kurių sprendimas daug kainuos visuomenei (žr. *Poveikio vertinimo ataskaitos 3.3 punktą*).

• Socialiniai ir ekonominiai aspektai

Mažos pajamos, socialiniai faktoriai ir nepakankamas vaisių ir daržovių vartojimas yra glaudžiai susiję. Kuo mažesnės pajamos, tuo mažiau vartojama vaisių ir daržovių. Duomenys rodo, kad dėl didesnio vaisių ir daržovių vartojimo daugiausiai naudos turėtų naujosios valstybės narės. Čia ypač paplitę širdies ir kraujagyslių ligos, kurios vidutiniškai prasideda anksčiau nei ES-15. Tai viena iš daugelio sveikatos problemų, susijusių su tuo, kad vartojama mažai vaisių ir daržovių (**3.4 punktas**).

2. MOKSLINIAI ĮRODYMAI

Tyrimai rodo, kad, sudarius tam tikras sąlygas, vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programa gali tapti veiksminga ilgalaikė priemonė didinti suvartojamų vaisių ir daržovių kiekį. Įrodyta, kad įgyvendinant vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programą reikėtų ne tik (kai kurie sako – ne tiek) tiekti vaisius ir daržoves į ugdymo įstaigas, bet ir imtis papildomų priemonių, kuriomis būtų siekiama skatinti sąmoningumą (**4 punktas**).

Norint pagerinti visuomenės sveikatą ir sumažinti ilgalaikę insulto ir vėžio, o taip pat chroniškų ligų, tokių kaip diabetas, riziką, labai svarbu gerinti vaikų ir paauglių valgymo įpročius. Veiksmų, kuriais siekiama skatinti sveiką mitybą, būtina imtis jau vaikystėje ar paauglystėje, kad būtų užkirstas kelias antsvorio ir blogų mitybos įpročių poveikiui sveikatai arba kad toks poveikis imtų mažėti.

Tyrimai rodo, kad sveikos mitybos įpročiai įgyjami vaikystėje: tie, kas vaikystėje valgydavo daug vaisių ir daržovių, juos valgo ir vėliau; tie, kas jų valgydavo mažai vaikystėje, mažai jų valgo ir būdami suaugę ir daro neigiamą poveikį savo vaikams.

Ugdymo įstaigos yra geriausia vieta daryti įtaką vaikų mitybos įpročiams ir juos keisti, nes kaip tik tuo metu valgymo įpročiai formuojasi.

Sąlygos, kurių reikia laikytis, kad būtų sėkmingai įgyvendinta vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programa, pabrėžtos ataskaitoje (**5.3 punktas**). Tyrimai rodo, kad norint, jog priemonė būtų veiksminga, produktai turi būti dalijami nemokamai.

3. DABARTINĖ PADĖTIS

Iniciatyvos, kuriomis siekiama užtikrinti, kad moksleiviai vartotų daugiau vaisių ir daržovių, jau įgyvendinamos ES lygmeniu, taip pat ir kai kuriose valstybėse narėse nacionaliniu ar vietos lygmeniu.

Įgyvendinant vaisių ir daržovių reformą 6 mln. EUR buvo padidintas ES biudžetas bendrai finansuojamoms informavimo ir šių produktų vartojimo skatinimo priemonėms. Moksleiviams skirtoms skatinimo kampanijoms Bendrija skiria 60 % visų lėšų.

Kitomis ES programomis siekiama pagerinti fizinę bei psichinę sveikatą ir Bendrijoje sumažinti visuomenės sveikatingumo skirtumus, o daugiausia ES lėšų skirta tyrimams, susijusiems su nutukimu, ir projektams, kuriuos įgyvendinant pabrėžiama vaisių ir daržovių nauda.

Valstybėse narėse taikomi skirtingi modeliai (**5.2 punktas**), kurių pagrindiniai trūkumai yra šie: dažnai jie yra mažos apimties ir vietinės reikšmės; neužtikrintas tęstinumas; jų mažai

įgyvendinama naujosiose valstybėse narėse, kuriose vartojimas apskritai yra mažiausias; ne į visas programas įtrauktos papildomos priemonės, būtinas programos veiksmingumui užtikrinti.

4. TIKSLAI (7 PUNKTAS)

Bendras ES vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programos tikslas – valstybių narių iniciatyvoms suteikti politinius ir finansavimo pagrindus, kad vaikai, kol jų valgymo įpročiai dar formuojasi, valgytų vis daugiau vaisių ir daržovių. Tai investicija, kuri ateityje padėtų sumažinti visuomenės sveikatos išlaidas, susijusias su netinkama mityba.

Pagrindiniai konkretūs tikslai – užtikrinti, kad vaisių ir daržovių vartojimas nustotų mažėti; siekti, kad vaisių ir daržovių daugiau vartotų vaikai; ir skatinti jų sveikos mitybos įpročius, kuriuos jie išsaugotų ir suaugę; sukurti sąlygas, kad kuo daugiau moksleivių valgytų vaisius ir daržoves – tokiu būdu būtų suteikiamos lygios galimybės visiems vaikams ES ir prisidedama prie socialinės sanglaudos.

5. POLITIKOS VARIANTAI (8 PUNKTAS)

Keturi svarstomi variantai nėra visiškai atskiri; kai kurie elementai galėtų būti derinami. Vaisių ir daržovių vartojimo įtaka ir teigiamos pasekmės sveikatai priklausys nuo įgyvendinimo masto ir programos ilgalaikiškumo.

1 variantas. *Status quo*

Jokių naujų iniciatyvų europiniu mastu.

2 variantas. Ryšių mezgimas

Bendrijos priemonės apsiriboja tik parama valstybės narės vykdomai vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programai pagal tris kategorijas: visuomenės informavimas (interneto tinklalapiai, brošiūros...); veiksmų įgyvendinimo priemonės (portalai vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programos projektams, ekspertų duomenų bazė...); didelė kasmetinė konferencija.

3 variantas. Pagalbinės iniciatyvos

Bendra, lanksti ES parama iniciatyvoms, kuriomis skatinamas vaisių ir daržovių vartojimas ugdymo įstaigose, išskyrus produktų įsigijimo finansavimą. Tai galėtų būti priemonės, kuriomis vaikai būtų skatinami keisti mitybos įpročius: mokymai ir informavimas, reklaminės medžiagos gamyba ir ekskursijos.

Priemonės būtų įgyvendinamos panašiai kaip dabartinės skatinimo programos – ES skirtų 60 % visų lėšų. Bendras finansavimas būtų privalomas, todėl pasiūlymus teikiančios organizacijos taip pat turėtų finansuoti dalį (pvz., 20 %) programos išlaidų.

4 variantas. Pagrindinės iniciatyvos

Bendra lanksti ES vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programos sistema, kurioje valstybės narės dalyvauja savanoriškai.

Biudžetą ES skirstytų remdamasi bendru objektyviu kriterijumi – 6–10 amžiaus grupės vaikų skaičiumi. Po to dalyvaujančios valstybės narės sudarytų strategiją, į kurią būtų įtraukti trys elementai: nemokamas dalijimas ugdymo įstaigose; papildomos priemonės (reklaminės kampanijos ir informavimas); stebėjimas ir vertinimas.

Vaisių ir daržovių įsigijimą (įskaitant logistiką ir paskirstymą) 50 % bendrai finansuotų Europos Sąjunga, išskyrus konvergencijos regionus (75 % bendro finansavimo). Didžiausią leistiną finansinį įnašą – 90 mln. EUR – galėtų papildyti valstybės narės ir (arba) privatūs rėmėjai.

Papildomas priemonės paprastai finansuotų valstybės narės, o tais atvejais, kai tai įmanoma pagal galiojančią teisinę sistemą, jos galėtų būti remiamos pagal ES žemės ūkio produktų skatinimo priemones.

6. POVEIKIO ANALIZĖ

• Ekonominis poveikis (9.1 punktas ir 8 priedas)

Kadangi įgyvendinant vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programą didės vaisių ir daržovių paklausa, tai teigiamai paveiks jų rinką.

1 ir 2 variantai neturėtų apčiuopiamo poveikio paklausai ar vartojimui. **3 variantas** turbūt turėtų didesnę poveikį.

4 variantas galėtų paskatinti kurti naujus skanūs jau paruoštus valgyti produktus vaikams. Remiantis skaičiavimu, kad 30 savaitių kasdien būtų suvalgoma po 120 gramų vaisių ir daržovių, jų kiekis per metus tiesiogiai padidėtų 97 500 tonų. Tyrimai rodo, kad vaisių ir daržovių suvartojimas per dieną jau ilgą laiką didėja – nuo 0,4 iki 1,1 porcijos per dieną. Jeigu vaikai vaisių ir daržovių kasdien suvartoja vidutiniškai 0,7 porcijos daugiau, tai per metus jų suvartojimas papildomai išaugtų 800 000 tonų.

Norint įvertinti ilgalaikį poveikį, svarbu stebėti ir vertinti. Tyrimai rodo, kad vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programa galima veiksmingai užtikrinti, kad tolygiai didėtų vaisių ir daržovių vartojimas.

• Poveikis biudžetui (9.2 punktas ir 13 priedas)

1 variantas neturėtų jokios įtakos ES ar valstybių narių biudžetams.

2 varianto įgyvendinimui per metus reikėtų 1,3 mln. EUR. Valstybėms narėms tai nieko nekainuotų.

3 variantas – vykdant vaisių ir daržovių bendro žemės ūkio rinkų organizavimo reformą ES sklaidos biudžetas padidintas 6 mln. EUR – šios lėšos galėtų būti panaudotos pradėti ES vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programą. Valstybių narių skiriamas finansavimas kartu su privalomu privačiu finansavimu turėtų prisidėti prie bendro finansavimo.

4 varianto įgyvendinimui reiktų bent 90 mln. EUR ES lėšų vaisių ir daržovių tiekimui, įskaitant išlaidas logistikai. Daroma prielaida, kad produktai būtų nemokamai dalijami kartą per savaitę visus mokslo metus (vidutiniškai 30 savaitių) visiems 26 milijonams vaikų 6–10 metų amžiaus grupėje; vidutinės sąnaudos vienam vaikui – 0,20 EUR per dieną. Valstybės narės turėtų finansuoti pusę (konvergencijos regionuose – 25 %) produkcijos kainos ir su tuo

susijusias priemones. Visas biudžetas: 156 mln. EUR, iš kurių 90 mln. yra iš ES, o 66 mln. – iš nacionalinių biudžetų.

Nyderlandų ir Danijos duomenimis, santaupos sveikatos apsaugai ir prarastų darbo valandų skaičiaus mažėjimas gali būti labai reikšmingas ilgalaikėje perspektyvoje.

- **Socialinis poveikis (9.3 punktas)**

Visuomenės sveikata ir sanglauda (9 priedas)

Tikslas – skatinti moksleivių sveikos mitybos įpročius ir tokiu būdu per ilgą laiką gerinti visuomenės sveikatą taip pat siekti, kad vis mažiau žmonių kamuotų nutukimo problema, t. y. siekti, kad jų kūno svoris liktų normalus ir mažėtų chroniškų neužkrečiamų ligų pavojus.

1 variantas neužtikrintų norimo poveikio.

2 ir 3 variantai turėtų ribotą poveikį sanglaudos aspektui; dalijimasis patirtimi galėtų padėti gerinti jau įgyvendinamų programų veiksmingumą.

4 variantas galėtų padaryti didžiausią poveikį, kadangi jį įgyvendinant vaisiai ir daržovės būtų tiekiami nemokamai.

Lygių galimybių skatinimas (10 priedas)

Tikslas – palengvinti galimybes neturtingesnių regionų ir socialiai pažeidžiamų visuomenės grupių vaikams naudotis vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programomis.

Nemokamas vaisių ir daržovių tiekimas gali padėti užtikrinti geresnę mitybą ir tokiu būdu gerinti mokymosi gebėjus, nes yra žinoma, kokią įtaką gebėjimams daro prasta mityba. Tai labiau būdinga vaikams iš nepasiturinčių visuomenės sluoksnių. Naudojant vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programą galima pagerinti prastą mitybą ir sumažinti mitybos skirtumus tarp socialinių ir ekonominių sluoksnių.

Kadangi 4 variante numatoma nemokamai teikti vaisius ir daržoves, jis turėtų daug didesnę poveikį nei 3 variantas.

Idarbinimas ir darbo vietų kūrimas

Tikimasi, kad padidėjus gamybai reikės papildomų darbo vietų. Dar daugiau naujų darbo vietų galėtų būti susiję su inovacijomis ir moksliniais tyrimais. 4 varianto poveikis būtų didesnis nei 3.

- **Artimesni ryšiai su ES piliečiais**

4 varianto pasirinkimas padarytų didžiausią teigiamą poveikį visuomenės nuostatoms, kadangi miesto gyventojams būtų suteikta galimybė iš naujo įvertinti maistą ir atkurti ryšį su maisto gamintojais. Informacijos teikimas pagal 2 ir 3 variantus taip pat galėtų duoti teigiamų rezultatų.

- **Poveikis aplinkai**

Kadangi bet kuri programa būtų valdoma decentralizuotai, skirtingų variantų įgyvendinimo poveikis aplinkai priklausytų nuo to, kaip jie įgyvendinami.

- **Poveikis administravimui (9.6 punktas ir 14 priedas)**

2 variantas – valstybėms narėms ar Komisijai reikšmingos papildomos naštos nebūtų.

3 variantas – papildoma administracinė našta valstybių narių lygmeniu, kuri galėtų būti reikšminga, jeigu labai išaugtų ES finansavimas.

4 variantas – valstybių narių lygmeniu reikėtų papildomų išteklių; bent pirmaisiais įgyvendinimo metais valstybių narių lygmeniu reikėtų dviejų visą darbo dieną dirbančių darbuotojų.

- **Poveikis trečiosioms šalims ir tarptautiniams santykiams**

ES vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programa turi visiškai atitikti ES tarptautinės prekybos įsipareigojimus.

- **Proporcingumas ir nauda ES (6 ir 9.8 punktai)**

2 ir 3 variantai atspindi „tradicines“ ES priemones, kurių vertė yra įrodyta; tačiau dėl nedidelio biudžeto ir dėl to, kad būtų taikomos „neįpareigojančios priemonės“, jų poveikis būtų ribotas.

Atsižvelgiant į tai, kad 4 varianto biudžetas būtų didesnis, didesnė būtų ir jo nauda; privalomos papildomos priemonės poveikį sustiprintų.

ES vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programa nėra panacėja, kuri užtikrintų, kad vaikai ims vartoti daugiau vaisių ir daržovių ir kad bus išspręstos su tuo susijusios sveikatos problemos. 4 variantas padėtų spręsti šias problemas ir turėtų būti keleriopai veiksmingas.

- **Poveikis suinteresuotosioms šalims**

Palyginti su *status quo* 2, 3 ir 4 variantai leistų pagerinti situaciją, nors jų poveikis ir labai skiriasi.

Mokesčių mokėtojams turėtų būti naudinga tai, kad po keleto schemos taikymo metų turėtų sumažėti sveikatos apsaugos išlaidos.

7. STEBĖJIMAS IR VERTINIMAS (11 PUNKTAS)

Laukiama, kad valstybėms narėms taikomi minimalūs vertinimo standartai būtų įtraukti į galimą Tarybos reglamentą dėl vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programos.

8. IŠVADOS (12 PUNKTAS)

Norint padidinti vartojimą, galima intensyviau naudotis jau esamomis Komisijos priemonėmis – tai būtų žingsnis tinkama linkme. Tai ypač taikoma pagal 2 ir 3 variantus vykdomai komunikacijos veiklai, pagrįstai žemės ūkio produktams skirtomis informavimo ir sklaidos priemonėmis.

Jei įgyvendinant 4 variantą bus griežtai laikomasi subsidiarumo principo ir nacionalinės kompetencijos, visų pirma sveikatos ir švietimo srityse, tai bus veiksmingiausias būdas

užtikrinti didesnę vartojimą ir geresnę sveikatingumą. Šio varianto veiksmingumas padidėtų jį papildžius 2 ir 3 variantais.

Todėl siūloma steigti vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programą ir, norint, kad ji būtų veiksminga, visus 3 variantus sujungti. Ją sudarytų:

- **nemokamas vaisių ir daržovių dalijimas** mokyklose. Bendrijos pagalba turėtų būti skiriama vaisių ir daržovių tiekimui 6–10 metų moksleiviams ugdymo įstaigose (mokyklose), su tuo susijusiai logistikai, stebėjimui ir vertinimui bendrai finansuoti. Šiam tikslui pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 1234/2007 I antraštinę dalį iš viso siūloma iš biudžeto skirti 90 mln. EUR. Tai leistų praplėsti kai kuriose valstybėse narėse jau įgyvendinamas vaisių vartojimo skatinimo mokyklose schemas ir imtis tokių schemų įgyvendinimo tose valstybėse narėse, kuriose jos dar neįgyvendinamos dėl to, kad trūksta biudžeto išteklių.
Bendrijos bendro finansavimo dalis būtų 50 %, o konvergencijos regionuose – 75 %;
- **papildomos priemonės**. Valstybių narių įpareigojimas konsultuojantis su visuomenės sveikatos ir švietimo įstaigomis, pramonės įmonėmis ir interesų grupėmis sukurti nacionalinę strategiją. Strategijoje turėtų būti nustatyta, kaip geriausiai įgyvendinti ir į mokyklų programas integruoti vaisių vartojimo skatinimo mokyklose schema. Įgyvendinant schemą būtų privalu pabrėžti ES dalyvavimą. Papildomas priemonės visų pirma turėtų finansuoti valstybės;
- **ryšių mezgimas**, siekiant skatinti vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programos dalyvius keistis informacija ir žiniomis ir siekiant informuoti visuomenę (kaip numatyta 2 variante „Ryšių mezgimas“). Tam turėtų būti skirta 1,3 mln. EUR;
- **žemės ūkio produktų skatinimas**, kurį būtų galima remti pagal ES žemės ūkio produktų skatinimo sistemą (kaip nurodyta 3 variante „Pagalbinės iniciatyvos“). Visų pirma šia sistema valstybės narės galėtų pasinaudoti vykdydamos būtinas papildomas priemones, kuriomis siekiama informuoti apie vaisių ir daržovių vartojimo naudą. Įgyvendinant vaisių ir daržovių reformą šių produktų vartojimui numatytas biudžetas neseniai padidintas 6 mln. EUR;
- **stebėjimas ir vertinimas**. Siekiant turėti patikimų duomenų tolesniems įvairių vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programos veiksmingumo variantų tyrimams ir keistis gerąja patirtimi, stebėjimas ir vertinimas turėtų būti įgyvendinamos ES programos dalis.

Todėl visose programose turėtų būti trys elementai:

- nemokamas vaisių ir daržovių dalijimas ugdymo įstaigose (mokyklose),
- papildomos priemonės,
- stebėjimas ir vertinimas.

4 variantui įgyvendinti prireiktų didelių ES ir valstybių narių biudžeto išlaidų. Kad vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programa būtų veiksminga ir efektyvi, produktai tikslinei grupei (visiems vaikams nuo 6 iki 10 metų) turi būti dalijami nemokamai daug savaičių.

Reikalingas bendras 156 mln. EUR eurų metinis biudžetas. Patirtis parodys, ar šio biudžeto pakaks nustatytiems tikslams pasiekti. 90 mln. EUR ES įnašas turėtų atitikti žemės ūkio finansines perspektyvas.